

Preadvies
van de
Adviescommissie Strafrecht
Inzake

Herziening regels betreffende de processtukken in strafzaken

1. Samenvatting preadvies

Naar aanleiding van het concept wetsvoorstel herziening regels betreffende processtukken in strafzaken (kenmerk 5622982/09/6) heeft de Adviescommissie Strafrecht de navolgende opmerkingen en aanbevelingen, waarvan de hoofdlijnen hieronder puntsgewijs worden opgesomd en in het vervolg van het preadvies nader worden toegelicht:

- a) De Adviescommissie is niet van oordeel dat door het wetsvoorstel de rechtspositie van de verdachte bij de samenstelling van de processtukken per saldo wordt versterkt, hetgeen in de memorie van toelichting wel wordt gesuggereerd. Weliswaar zijn er onderdelen waarbij dat wel het geval is, zoals het voorzien in een bezwaarmogelijkheid bij fictieve weigering, maar daar staat tegenover dat de onthoudingsmogelijkheden worden uitgebreid.
- b) Het onderhavige wetsvoorstel dient te worden bezien in samenhang met andere wetwijzigingen die thans met betrekking tot de herziening van het Wetboek van Strafvordering aanhangig zijn of nog zullen komen. De Adviescommissie beveelt aan dat deze wijzigingen in een samenhangende wetgevingsoperatie worden vorm gegeven, zodat zij ook in onderlinge samenhang kunnen worden bezien.
- c) Er dient een duidelijkere definitie worden opgenomen van wat onder “stukken” wordt verstaan en op welk moment er sprake is van een procesdossier. Voor de beantwoording van de vraag wat onder processtukken moet worden verstaan, c.q. welke stukken tot het procesdossier behoren, acht de Adviescommissie aansluiting bij het eindonderzoek veel te beperkt. Veel meer zou moeten worden aangesloten bij de relevantie voor enige in de strafzaak te nemen beslissing, waarbij het ook om beslissingen in het vooronderzoek gaat. Voorgesteld wordt de zinsnede “de ter terechtzitting” uit artikel 149a lid 2 te laten vervallen.
- d) Aan de processtukken dient een chronologisch overzicht van alle opsporings- en onderzoekshandelingen te worden toegevoegd.
- e) In een regeling zou moeten worden voorzien dat processen-verbaal onverwijld worden opgemaakt en worden gevoegd in het procesdossier.
- f) De beslissing op een bezwaarschrift tegen de onthouding van processtukken dient niet te worden overgeheveld naar de rechter-commissaris. Zo dit al zou geschieden, dan dient te worden voorzien in een hoorplicht van de verdachte en dient tegen een afwijzende beschikking van de rechter-commissaris beroep in raadkamer mogelijk te worden gemaakt. Dit geldt ook voor nieuwe inperkingen zoals het onthouden van afschriften van processtukken en verzoeken tot voeging van processtukken.
- g) De Adviescommissie stelt voor de tekst van artikel 30 lid 2 Sv te wijzigen en aan te vullen met de volgende vetgedrukte woorden: “Niettemin kan de officier van justitie, indien het belang van het onderzoek dit **strikt noodzakelijk maakt**, de verdachte **tijdelijk** de kennisneming van bepaalde processtukken onthouden”.
- h) Uit artikel 32 Sv dient de 90-dagen termijn te worden verwijderd, nu deze op 1 februari 2007 ten gevolge van de Wet verruiming mogelijkheden tot opsporing en vervolging van terroristische misdrijven is ingevoerd naar aanleiding van de onjuiste veronderstelling dat een verdachte slechts één maal een bezwaarschrift tegen de onthouding van processtukken zou kunnen indienen.

- i) Aan de verdachte kan de kennisneming van zijn eigen verhoren niet worden onthouden. Hiertoe behoren ook de stukken die aan hem tijdens zijn verhoor zijn voorgehouden. Aan artikel 31 Sv dient in dit verband onder a te worden toegevoegd “en alle stukken die hem in dat verband zijn voorgehouden”. In het voorgestelde artikel 31 onder c Sv dienen de woorden “volledige inhoud” te worden geschrapt.
- j) Het onderzoeksbelang kan geen grond zijn om afschriften van stukken te weigeren indien kennisneming wel is toegestaan.
- k) De bevoegdheid van de verdachte om aantekeningen te maken indien het verstrekken van afschriften wordt geweigerd, dient niet te worden geschrapt en de woorden “ter griffie” dienen uit artikel 32 lid 1 Sv te worden geschrapt.
- l) De kennisneming van het (volledige) procesdossier of relevante processtukken dient te worden gekoppeld aan momenten waarin beslissingen worden genomen die het verloop van het strafproces wezenlijk kunnen beïnvloeden, zoals voorafgaande aan het eerste verhoor en voorafgaande aan beslissingen omtrent voorlopige hechtenis.
- m) De verstrekking van processtukken zou moeten voorzien in een afsluitende regeling met vaststelling van termijnen, opdat voor de verdediging de mogelijkheid bestaat een onderbouwd bezwaarschrift tegen de dagvaarding te maken of verzet aan te tekenen tegen een strafbeschikking.
- n) Weigering om stukken te voegen op grond van lid 3 van artikel 34 Sv dient niet mogelijk te zijn uitsluitend op de grond dat het verzochte stuk geen processtuk is.
- o) Het achterwege laten om bepaalde stukken toe te voegen aan de processtukken op grond van artikel 149b Sv dient slechts in uitzonderlijke gevallen te zijn toegestaan. Voorgesteld wordt om aan de term “noodzakelijk” het woord “strikt” laten voorafgaan. Bovendien dient in casu te worden voorzien in een beroepsmogelijkheid en dienen de waarborgen in het tweede lid te worden aangevuld, met dien verstande dat het proces-verbaal waarin wordt gemotiveerd waarom stukken niet worden gevoegd voorafgaand aan het horen van de verdachte hieromtrent aan de verdediging wordt verstrekt.
- p) De beslissing omtrent de stukken die tot de processtukken behoren dient bij de zittingsrechter te berusten. De passage in de memorie van toelichting waarin wordt voorgesteld deze beslissing van de zittingsrechter nadien wederom te onderwerpen aan de toets van een rechter-commissaris dient te worden geschrapt.
- q) De Adviescommissie is een voorstander van het instellen van een *special counsel* voor procedures over de onthouding van kennisneming van stukken
- r) Voor de meer gedetailleerde opmerkingen met betrekking tot de Titel ‘Verslaglegging door opsporingsambtenaren’ wordt verwezen naar de opmerkingen bij betreffende bepalingen in dit preadvies. Wel wil de Adviescommissie hier benadrukken dat het achterwege laten van het opmaken van proces-verbaal indien dit wenselijk of noodzakelijk wordt geacht in het belang van opsporing of veiligheid van derden ingevolge artikel 152 lid 2 Sv, zoals in de memorie van toelichting wordt vermeld, uit den boze is. De artikelen 30 en 149b j° 187d SV regelen wanneer en hoe lang stukken kunnen worden onthouden indien dit strikt noodzakelijk is. Niet verbaliseren is in deze structuur geen optie.

2. Verslechtering positie verdachte

De Adviescommissie merkt op dat ingevolge dit wetsontwerp het recht van de verdachte op de processtukken niet wordt versterkt. Integendeel, ingevolge het voorgestelde artikel 149b j° 187d (bestaand) Sv wordt een wettelijke voorziening gecreëerd om aan de verdachte bepaalde stukken permanent te onthouden, terwijl voorts uitzonderingen op het recht tot verkrijgen van afschrift van alle stukken waarvan kennisneming is toegestaan worden gecreëerd. Volgens de memorie van toelichting is uitgangspunt bij de structurering van het vooronderzoek dat het Wetboek uitdrukking moet geven aan een juiste afweging van de verschillende belangen van procesdeelnemers als verdachte, getuigen, deskundigen en slachtoffers, zonder dat daardoor het belang van het onderzoek en dat van de waarheidsvinding in het gedrang komen. Daartoe moet steeds een nieuwe afweging van die belangen worden gemaakt en wat betreft het procesdossier is dit wetsvoorstel daarvan het resultaat.

De Adviescommissie tekent daarbij aan dat juist ten aanzien van de materie die dit wetsontwerp beoogt te regelen – de transparantie en controleerbaarheid van het onderzoek en de uitkomsten daarvan – de verdachte een centrale plaats inneemt. Voor hem zijn belangrijke rechten “at stake” en een wettelijke regeling dient recht te doen aan “the right to an adversial trial and the principle of equality of arms” die voortvloeien uit artikel 6 EVRM. Belangrijke toetssteen voor de beoordeling van een wetsontwerp als het onderhavige is dan ook of die rechten zo goed als mogelijk gewaarborgd zijn. In haar commentaar op het wetsontwerp zal de Adviescommissie dit toetsingskader niet steeds herhalen, maar zal zij tegen die achtergrond op onderdelen opmerkingen maken en voorstellen tot verbetering doen.

3. Lappendeken

Op dit moment bevinden zich bij het parlement een aantal wetsontwerpen die op elkaar ingrijpen en eigenlijk niet los van elkaar kunnen worden gezien. Het onderhavige wetsvoorstel ziet op onderwerpen die bijvoorbeeld ook betrekking hebben op de Wet versterking positie rechter-commissaris, de wetgeving met betrekking tot de versterking van de positie van het slachtoffer en de wet- en regelgeving met betrekking tot de positie van de advocaat bij het politieverhoor. Naar de mening van de Adviescommissie ware het verstandig deze wetsontwerpen en voorontwerpen terug te trekken en alles in één samenhangende wetgevingsoperatie te regelen. Alsdan kan beter worden gewaarborgd dat alles goed op elkaar ingrijpt en dat de diverse preadviserende en adviserende instanties, alsmede kamerleden, één en ander ook echt in samenhang kunnen bezien. In ieder geval is de Adviescommissie van oordeel dat de adviserende instanties nogmaals in de gelegenheid dienen te worden gesteld om te adviseren als alle relevante onderdelen van de wetgevingsoperatie beschikbaar zijn.

4. Definities

In het wetsvoorstel is als definitie van de begrippen processtukken en procesdossier opgenomen in artikel 149a lid 2 (nieuw) Sv: “Tot de processtukken behoren alle stukken die voor de ter terechtzitting door de rechter te nemen beslissingen redelijkerwijs van belang kunnen zijn, behoudens het bepaalde in artikel 149b.”

4.1. Definitie stukken

De term “stukken” in artikel 149a lid 2 is niet nader gedefinieerd. In de bestaande jurisprudentie wordt een ruime interpretatie gehanteerd van de term “stukken”. Dit blijkt ook uit de memorie van toelichting. In het artikelsgewijze commentaar bij artikel 32 (nieuw) Sv, wordt gesproken over floppy’s, dvd’s en andere gegevensdragers. Het gaat bij “stukken” in ieder geval niet alleen om papieren stukken, maar ook om beeldmateriaal, geluidsmateriaal, (andere) gegevensdragers of ander materiaal. De Adviescommissie is van oordeel deze ruime definitie onvoldoende naar voren komt in de tekst van het onderhavige wetsvoorstel. Het is aan te bevelen om in het voorgestelde artikel 149a lid 2 Sv een definitie van stukken op te nemen waarin deze ruime strekking naar voren komt.

4.2. Definitie van het procesdossier

De beschrijving in artikel 149a lid 2 Sv van het begrip processtukken (oftewel het procesdossier) is kennelijk ontleend aan de jurisprudentie van de Hoge Raad naar aanleiding van de verbaliseringsverplichting van artikel 152 Sv. Ingevolge de Hoge Raad staat het opsporingsambtenaren slechts dan vrij het opmaken van een proces-verbaal van opsporingshandelingen achterwege te laten, indien hetgeen door hen is verricht of bevonden

naar hun, aan toetsing door de officier van justitie te onderwerpen, oordeel redelijkerwijs niet van belang kan zijn voor enige door de rechter in het eindonderzoek te nemen beslissing.

Voor de beantwoording van de vraag wat onder processtukken moet worden verstaan, c.q. welke stukken tot het procesdossier behoren, acht de Adviescommissie aansluiting bij het eindonderzoek veel te beperkt. Veel meer zou moeten worden aangesloten bij de relevantie voor enige in de strafzaak te nemen beslissing, waarbij het ook om beslissingen in het vooronderzoek gaat.

De Adviescommissie stelt dan ook voor de zinsnede “de ter terechtzitting” uit artikel 149a lid 2 te laten vervallen.

4.3. De verantwoordelijkheid van de officier van justitie; chronologisch verslag

In het eerste lid van het voorgestelde artikel 149a Sv wordt duidelijk gemaakt dat de officier van justitie verantwoordelijk is voor de samenstelling van de processtukken. Daaraan zou naar mening van de Adviescommissie behoren te worden toegevoegd dat hij er tevens op toe ziet dat iedere opsporingshandeling en iedere verrichting in de voorfase van een opsporingsonderzoek, alsmede van hetgeen daarbij de bevindingen zijn geweest, in een chronologisch (“lopend”) verslag wordt aangetekend en dat van iedere opsporingshandeling en verrichting afzonderlijk, onder vermelding van hetgeen daarbij is bevonden, een verslag wordt opgemaakt, waarnaar in het chronologisch verslag, onder vermelding van de vindplaats, wordt verwezen. Een en ander sluit aan bij het gegeven dat in grote strafzaken het opmaken van een dergelijk chronologisch verslag al praktijk is. Het loopt voorts in de pas met de (toekomstige) digitalisering van het procesdossier.

Deze verslaglegging is nodig, omdat de verdachte vanuit het chronologisch verslag het document moet kunnen vinden/aanduiden van bijvoorbeeld die opsporingshandeling die in de ogen van OM tot niets heeft geleid, en daarom niet bij de processtukken is gevoegd, zodat hij een onderbouwd verzoek ex artikel 34 lid 1 kan doen (zie hierna in paragraaf 11).

Daarnaast is de Adviescommissie van oordeel dat het chronologisch verslag met achterliggende verslagen eveneens als processtuk moet worden aangemerkt. Hoe belangrijk het opmaken en het verstrekken ervan is, is wel gebleken in de Schiedammer parkmoord zaak. De verdediging (en de rechter) moet in beginsel alles kunnen controleren. Zijn de genomen stappen logisch of zijn er opties over het hoofd gezien, wat wist men toen men bepaalde beslissingen nam, opdrachten gaf, respectievelijk bepaalde mensen hoorde, welke informatie heeft men niet gebruikt etc. Een chronologisch verslag of overzicht maakt deze controle mogelijk.

Naar mening van de Adviescommissie artikel 149a Sv kunnen worden aangevuld met een lid dat als volgt luidt:

“Tot de processtukken behoort het verslag waarin chronologisch aantekening is gehouden van hetgeen aan opsporingshandelingen respectievelijk in de voorfase van het opsporingsonderzoek is verricht en wat daarbij de bevindingen zijn geweest, alsmede alle stukken die mogelijk relevant kunnen zijn voor enige in de strafzaak te nemen beslissing, alsmede alle stukken waarom door de verdachte wordt gevraagd.”

4.4. Ontvangst ten parkette niet maatgevend

In het wetsontwerp wordt consequent gesproken van processtukken. In de memorie van toelichting komt ook regelmatig het woord “procesdossier” voor. Daarbij wordt opgemerkt dat beide begrippen daarin als synoniemen worden gebruikt (blz. 6). Vervolgens wordt gesteld (blz. 7 MvT): “Zodra de eerste processen-verbaal aan de officier van justitie zijn gestuurd en op het

parket worden geregistreerd onder een parketnummer, kan van een procesdossier worden gesproken.”

Met deze toelichting doet het wetsontwerp het voorkomen alsof het bestaan van processtukken op enigerlei wijze zou zijn gekoppeld aan het binnenkomen van een stuk bij het OM en het registreren onder een parketnummer van de betreffende zaak. Zulks ten onrechte. Het recht op kennisneming is gekoppeld aan het verdedigingsbelang en hiervan kan zelfs sprake zijn voordat sprake is van een “criminal charge”, zoals onlangs is bevestigd in een uitspraak van de Rechtbank te Utrecht (NJFS 2009/224). In de voorgestelde wettelijke regeling wordt een dergelijke koppeling dan ook terecht niet gelegd en het verdient aanbeveling voormelde passage uit de memorie van toelichting dienovereenkomstig aan te passen.

5. Processen-verbaal sneller opmaken en sneller voegen in het procesdossier

In het wetsvoorstel blijft de bepaling gehandhaafd in artikel 152 Sv dat opsporingsambtenaren “ten spoedigste” proces-verbaal opmaken. In de praktijk komt het zeer regelmatig voor dat processen-verbaal pas weken na het verrichten van de betreffende opsporingshandeling worden opgemaakt en ondertekend. Dat is onwenselijk, omdat de verdediging zonder goede gronden onnodig lang onkundig wordt gehouden en daarmee wordt belemmerd in het voorbereiden en voeren van een adequate verdediging. Bovendien wordt daarmee de betrouwbaarheid van de herinnering op het moment van opmaken verkleind. Ook is het onderzoek bij zo’n vertraagd opmaken vaak veel verder dan het op het moment van het verrichten van de betreffende onderzoekshandeling was. Alsdan dreigt het gevaar dat het proces-verbaal ten aanzien van een opsporingshandeling op een eerdere datum (onbewust) wordt ingekleurd door de resultaten van het daarop volgende onderzoek. Dit werkt tunnelvisie in de hand. Voorts maakt dit de elkaar in de tijd opvolgende standen van zaken en analyses en op basis daarvan ingeslagen wegen voor de rechter en de verdediging oncontroleerbaar.

Het onderhavige wetsvoorstel komt aan deze onwenselijke praktijk niet tegemoet. Leidraad zou moeten zijn dat processen-verbaal van opsporingshandelingen onverwijld worden opgemaakt en dat eenmaal opgemaakte processen-verbaal of andere ter beschikking gekomen processtukken in beginsel onmiddellijk beschikbaar voor de verdediging moeten worden gemaakt. De Adviescommissie mist een dergelijke voorziening in het wetsontwerp.

De Adviescommissie stelt dan ook voor dat in de wet of in ieder geval in een AMvB wordt bepaald hoe aan deze verplichting uitvoering dient te worden gegeven. De Adviescommissie stelt voor termijnen te bepalen: een opgemaakt processtuk dient door de verbalisant binnen 1 week aan het Openbaar Ministerie (OM) te zijn toegezonden, waarna het OM de stukken binnen 1 week aan de verdediging dient te verstrekken. Indien het OM niet binnen die 2 weken na het opmaken tot verstrekking is overgegaan, dient daarover uitleg te worden verschaft. De Adviescommissie treft in het wetsontwerp wel een regeling aan wanneer voeging achterwege mag blijven. Nu dit laatste zo goed geregeld is, lijkt er naar mening van de Adviescommissie niets op tegen om de hoofdregel (onmiddellijke voeging) duidelijk in de wet te voorzien.

Dat ook de regels met betrekking tot de verbaliseringplicht in dit opzicht aanpassing behoeven, spreekt naar mening van de Adviescommissie voor zich. Daarop komen wij hieronder nog nader terug.

Slechts indien het sneller opmaken en sneller voegen gewaarborgd is, kan worden bewerkstelligd dat het uiteindelijke procesdossier een chronologische structuur heeft, dat de procesdeelnemers precies kunnen zien waar, wat, wanneer en hoe is aangetroffen bijvoorbeeld; en wanneer onder welke omstandigheden en voorafgaande gegevens, wie is verhoord etc.

6. Rol rechter-commissaris

In de huidige procespraktijk beslist de raadkamer op eventuele bezwaarschriften tegen de onthouding van processtukken ex artikel 32 Sv. De huidige organisatie van die raadkamers maakt van de behandeling van dit soort bezwaarschriften een stroperig geheel. De ervaring leert dat deze raadkamers weinig, veelal slechts eenmaal per 6 weken, bijeenkomen. Een enkele keer wil het nog weleens voorkomen dat de behandeling in raadkamer wordt geschorst teneinde de officier van justitie in de gelegenheid te stellen op een punt in het onderzoek te geraken waar hij wel stukken verstrekken kan. Alsdan verschuift zo'n raadkamer meteen weer naar weken verderop, terwijl vervolgens de uitspraak van de betreffende raadkamer in geval van (vervolgens) niet-voeging ook weer weken op zich wachten laat.

In de praktijk komt het dan ook, met name in grote strafzaken, nogal eens voor dat het OM, hierop speculerend, vlak voor de raadkamerbehandeling processen-verbaal die op het moment van indiening van het bezwaarschrift al waren opgemaakt in het dossier voegt en deze ter kennis van de verdediging brengt. Daardoor zijn dan aan diezelfde verdediging (veelal onnodig) al die tijd processtukken onthouden. Ook komt het voor dat de officier van justitie het op een uitspraak van de raadkamer laat aankomen, waarmee dan 12 weken "gewonnen" zijn. Een enkele keer komt het voor dat dan bovendien zelfs, nadat de raadkamer de verstrekking bevolen heeft, eindeloos wordt getreuzeld met de opvolging daarvan.

In het wetsontwerp gaat de rechter-commissaris de rol van deze raadkamers overnemen.

De praktijk leert dat de werkbelasting van de rechter-commissarissen groot is. De Adviescommissie verwacht dat die werkbelasting alleen maar groter wordt, mede gelet op ontwikkelingen in verband met andere wetsvoorstellen, zoals bijvoorbeeld het wetsvoorstel over de versterking van de positie van de rechter-commissaris. De Adviescommissie verwacht derhalve niet dat de rechter-commissaris een oplossing kan bieden tegen de genoemde stroperigheid van de raadkamerprocedure. De Adviescommissie ziet dan ook niet in waarom de huidige functie van de raadkamer naar de rechter-commissaris zou moeten worden overgeheveld. De bestaande raadkamerprocedure is daarenboven, anders dan het onderhavige wetsvoorstel, voorzien van de benodigde waarborgen dat de verdediging wordt gehoord, althans daartoe behoorlijk opgeroepen. Het bezwaar van stroperigheid kan naar mening van de Adviescommissie binnen het systeem van de raadkamerprocedure worden bestreden door wettelijk vast te leggen binnen welke termijn de raadkamer het verzoek moet behandelen en een uitspraak moet hebben gedaan. De Adviescommissie acht een uitspraak binnen 2 weken na het indienen van het verzoek wenselijk. Die termijn moet tevens haalbaar zijn, indien organisatorisch wordt gefaciliteerd dat rechtbanken meer raadkamerzittingen houden.

De Adviescommissie acht het derhalve niet gewenst dat de rechterlijke toetsing in de bezwaarschriftprocedure tegen de onthouding van processtukken door de rechter-commissaris wordt overgenomen. Zeker niet in de vorm zoals het thans wordt voorgesteld, waarbij de rechter-commissaris kennis heeft van stukken die de verdediging niet heeft, er geen verplichting voor de rechter-commissaris is opgenomen om de verdediging te horen, althans behoorlijk op te roepen en er bovendien geen beroepsmogelijkheid tegen de afwijzende beslissing van de rechter-commissaris open staat.

De Adviescommissie is van mening dat de voorgestelde procedure niet met de benodigde waarborgen is omkleed, waardoor de rechter-commissaris onvoldoende met de belangen van de verdachte rekening zal kunnen houden. In het navolgende commentaar zal de volgorde van de voorgestelde bepalingen worden aangehouden.

7 . De tijdelijke onthouding van processtukken

7.1. Bezwaar tegen de fictieve weigering

Het voorgestelde artikel 30 Sv regelt de tijdelijke onthouding van processtukken in het belang van het onderzoek. Ingevolge lid 1 van dat artikel wordt de verdachte op diens verzoek tijdens het opsporingsonderzoek kennisneming van processtukken verleend door de officier van justitie.

Blijft de officier van justitie in gebreke, dan kan de verdachte de rechter-commissaris verzoeken een termijn te stellen waarbinnen die kennisneming wel wordt verleend. Deze voorziening tegen een zogenaamde fictieve weigering wordt toegejuicht en de Adviescommissie is van oordeel dat deze voorziening zou moeten worden ingevoerd met behoud van de raadkamerprocedure zoals aangegeven in paragraaf 6.

Het valt de Adviescommissie echter wel op, en die omissie dient haars inziens te worden hersteld, dat vervolgens slechts is bepaald dat de rechter-commissaris (in de optiek van de Adviescommissie behoort dit de raadkamer te zijn), alvorens op het verzoek te beslissen, de officier van justitie hoort. Daaraan zou naar mening van de Adviescommissie nog dienen te worden toegevoegd dat ook de verdachte wordt gehoord, althans daartoe behoorlijk wordt opgeroepen.

7.2. Tijdelijke onthouding in het belang van het onderzoek

Het nieuwe artikel 30 lid 2 bevat geen wijzigingen ten opzichte van de huidige situatie, zij het dat de tekst nu over twee artikelleden, de leden 2 (de onthouding) en 3 (de schriftelijke mededeling) is verdeeld.¹ De Adviescommissie is desalniettemin van mening dat de tekst van het toekomstige artikel 30 lid 2 Sv nadere verduidelijking behoeft en wel in die zin dat in plaats van “vordert” de bewoordingen “strikt noodzakelijk maakt” worden opgenomen en het woord “tijdelijk” voor “onthouden” dient te worden ingevoegd.

In de visie van de Adviescommissie zou tevens van de gelegenheid gebruik moeten worden gemaakt om in het voorgestelde lid 3, dat handelt over de schriftelijke mededeling van onthouding in het belang van het onderzoek, op te nemen dat in die mededeling wordt aangeduid op welke stukken die onthouding ziet. Slechts indien de verdediging weet welke stukken worden onthouden, is immers een daadwerkelijk debat over de juistheid van die beslissing mogelijk.

7.3. Het bezwaarschrift tegen de tijdelijke onthouding

In het vierde lid van het voorgestelde artikel 30 Sv is de regeling van het huidige artikel 32 Sv opgenomen, zij het dat het daar bedoelde bezwaarschrift niet meer bij het gerecht, maar bij de rechter-commissaris wordt ingediend, die zo spoedig mogelijk beslist. Ook hier verwijst de Adviescommissie naar het hiervoor opgenomen pleidooi voor behoud van de huidige raadkamerprocedure althans een regeling die voorziet in het horen van de verdachte op het bezwaarschrift, alvorens door de rechter-commissaris wordt beslist. De Adviescommissie constateert voorts dat een beroep op de raadkamer tegen de beslissing van de rechter-commissaris uit het wetsontwerp is geschrapt. De Adviescommissie bepleit de opname daarvan, indien een eerste toetsing aan de rechter-commissaris voorbehouden zou blijven.

---

¹ Door het in de toekomst wegvallen van het gvo is de rechter-commissaris wel uit het artikel geschrapt.

7.4. Pleidooi voor afschaffing van de 90-dagen termijn

Sinds 1 februari 2007 is ten gevolge van de Wet verruiming mogelijkheden tot opsporing en vervolging van terroristische misdrijven in ons Wetboek van Strafvordering bepaald dat een bezwaarschrift tegen de onthouding van processtukken de eerste keer binnen veertien dagen na die mededeling en daarna telkens met perioden van 90 dagen kan worden ingediend. Deze wijziging is het gevolg van een – onjuiste – veronderstelling tijdens de parlementaire behandeling van die wet, dat de verdachte slechts éénmaal een bezwaarschrift tegen de onthouding van processtukken zou kunnen indienen. Die veronderstelling was onjuist, omdat in de oorspronkelijke regeling niets eraan in de weg stond om meermalen een beslissing onthouding processtukken uit te lokken en daartegen bezwaar te maken. Dat maakte het mogelijk om in iedere stand van het vooronderzoek in een strafzaak, indien aan de verdediging stukken werden onthouden, daartegen bezwaar te maken, als dit maar binnen veertien dagen na de schriftelijke mededeling geschiedde (zie Spronken in Tekst en Commentaar Strafvordering, aantekening 1 op art. 32 Sv).

De Adviescommissie meent dan ook dat deze misslag, de 90-dagen termijn, uit het voorstel zou behoren te worden geschrapt ten faveure van een regeling waarin aan de verdachte de mogelijkheid wordt gegeven om in geval van voortdurende tijdelijke onthouding van processtukken in het belang van het onderzoek daartegen telkenmale in een bezwaarschrift op te komen, teneinde de rechter te laten toetsen of die onthouding nog steeds strikt noodzakelijk is. Immers hoe langer een onderzoek duurt, hoe minder klemmend doorgaans het onderzoeksbelang is. Van de officier van justitie en het onderzoeksteam mag worden verwacht dat het onderzoek met voortvarendheid wordt uitgevoerd. Een voortdurende vinger aan de pols teneinde zoveel mogelijk te verzekeren dat de verdachte niet meer dan strikt noodzakelijk is, door het onthouden van stukken in zijn (voorbereiding van de) verdediging wordt geschaad, is van dan van groot belang. Bij een toetsing om de 90 dagen, zoveel is zeker, is van enige vorm van vinger aan de pols geen sprake.

8. Stukken die in geen geval mogen worden onthouden

In het wetsontwerp wordt geen nieuwe regeling van artikel 31 Sv voorgesteld. In die bepaling wordt beschreven welke stukken in ieder geval op geen enkel moment aan de verdachte mogen worden onthouden. Daartoe behoren onder meer processen-verbaal van zijn verhoren. Tijdens een dergelijk verhoor worden regelmatig stukken voorgehouden. In de dagelijkse praktijk wordt het voorschrift van artikel 31 Sv vervolgens regelmatig aldus opgevat dat die tijdens het verhoor voorgehouden stukken integraal onderdeel uitmaken van het betreffende proces-verbaal van verhoor en derhalve niet aan de verdachte kunnen worden onthouden.

Onlangs echter, heeft de Rechtbank 's-Gravenhage beslist dat dergelijke, onlosmakelijk met het proces-verbaal van verhoor, verbonden processtukken blijkens de tekst van artikel 31 niet onder die bepaling vallen, indien deze stukken de verdachte in het belang van het onderzoek worden onthouden.²

Nu door kennisneming tijdens een verhoor van dergelijke stukken niet meer kan worden gesproken van onthouding, en de hier bedoelde beschikking van de Rechtbank 's-Gravenhage de in de ogen van de Adviescommissie gewenste praktijk om dit soort stukken als integraal onderdeel van het verhoor te zien, doorkruist, stelt de Adviescommissie een aantal wijzigingen van het voorgestelde artikel 31 Sv voor.

Hoofddregel dient nog steeds te zijn dat tijdens het verhoor voorgehouden stukken integraal aan de verdediging moeten worden verstrekt, ook als het delen van stukken of verklaringen betreffen.

---

² Rb. 's Gravenhage 22 september 2009, L/JN BK0070.

Het is uiterst merkwaardig de mogelijkheid te openen om de door de verdachte ondertekende eigen verklaring, waaraan niets meer gewijzigd kan worden, en de informatie die tijdens het verhoor door de verbalisanten al aan de verdachte is meegedeeld in schriftelijke vorm aan de verdachte te onthouden. Het is ook zinloos want de verdachte kent die informatie al. Deze vorm van onthouding kan dan ook alleen maar leiden tot het bewust belemmeren van de mogelijkheden van de raadsman om zijn cliënt fatsoenlijk te kunnen adviseren. De Adviescommissie neemt aan dat het concept wetsvoorstel zo'n bewuste belemmering niet beoogt. De verdediging moet kunnen toetsen of de voorgehouden stukken en verklaringen in de juiste context zijn geplaatst. Die toets is ook in het belang van de waarheidsvinding. In dit verband wordt dan ook voorgesteld om aan artikel 31 onder a toe te voegen "en alle stukken die hem in dat verband zijn voorgehouden". In het voorgestelde art. 31 onder c Sv dienen de woorden "volledige inhoud" te worden geschrapt.

9. Art. 32; kennisneming toegestaan, geen afschrift

Het voorgestelde artikel 32 Sv komt gedeeltelijk overeen met het oude artikel 34 Sv.

9.1. Toch geen afschrift

Meest opvallende en naar mening van de Adviescommissie onterechte afwijking van de huidige regeling is dat, ondanks het feit dat kennelijk aan de verdachte kennisneming is toegestaan, hij een afschrift krijgt, tenzij (1) het belang van het onderzoek of (2) het belang van de bescherming van de persoonlijke levenssfeer dit verbiedt, dan wel (3) zwaarwichtige gronden aan het algemeen belang ontleent, zich daartegen verzetten.

In de memorie van toelichting wordt erop gewezen dat door deze beperkingen op het verkrijgen van afschrift bijvoorbeeld kan worden voorkomen dat floppy's, DVD's en dergelijke met expliciet kinderpornografisch materiaal nog kunnen worden vermenigvuldigd, nadat zij deel zijn gaan uitmaken van het procesdossier. Ook wordt aangevoerd dat het belang het risico van verdere verspreiding of openbaarmaking van gevoelige informatie tegen te gaan in bepaalde gevallen zwaarder kan wegen dan het belang van de verdachte om in de ruimst mogelijke zin, namelijk door het krijgen van afschrift, te kunnen beschikken over de inhoud van het procesdossier.

De Adviescommissie is van oordeel dat alleen het belang van bescherming van persoonlijke levenssfeer een legitieme grond is om geen afschriften te verstrekken en vraagt zich af in welke gevallen zwaarwichtige gronden aan het algemeen belang ontleend zich zouden verzetten tegen het verstrekken van afschriften.

In dit verband wijst de Adviescommissie op toekomstige ontwikkelingen in verband met digitalisering van het procesdossier. Het is zeer wel denkbaar dat in de nabije toekomst procesdossiers on line kunnen worden geraadpleegd zonder dat de ontvanger kopieën kan maken en/of wijzigingen in de bestanden kan aanbrengen. Gelet op de aangegeven ratio in de memorie van toelichting (tegengaan van ongewenste verspreiding en openbaarmaking), zou ingeval van bescherming van de persoonlijke levenssfeer van derden of een zwaarwichtige grond aan het algemeen belang ontleend een dergelijke digitalisering de weigering afschriften te verstrekken kunnen compenseren. Dit wordt in het onderhavige wetsvoorstel niet onderkend.

De Adviescommissie kan zich in ieder geval niet vinden in de weigeringsgrond onder (1) genoemd. De Adviescommissie meent dat deze bepaling integraal uit het wetsontwerp moet worden geschrapt. Niet duidelijk is immers waarom het "belang van het onderzoek", een grond zou kunnen zijn geen afschriften te verstrekken van stukken waarvan ingevolge artikel 30 Sv wel kennis mag worden genomen.

In het voorgestelde vierde lid dat ook hier weer voorziet in de mogelijkheid van een bezwaarschrift bij de rechter-commissaris, mist de Adviescommissie wederom dat, alvorens te beslissen, de rechter-commissaris de verdachte hoort en dat tegen zijn beslissing beroep op de raadkamer mogelijk zou behoren te zijn. Overigens zij herhaald dat de Adviescommissie primair van oordeel dat deze beslissingsbevoegdheid moet blijven bij de raadkamer en niet moet worden overgedragen aan de rechter-commissaris.

Het hierna volgende wordt subsidiair aangevoerd voor het geval dat het voorstel van de Adviescommissie tot schrapping van de mogelijkheid een afschrift te weigeren op grond van het onderzoeksbelang niet overgenomen wordt.

9.2. Wat houdt kennisneming dan in: de bevoegdheid tot het maken van aantekeningen

Ingevolge het huidige artikel 34 Sv worden bij AMvB regelen gesteld omtrent het verstrekken van afschriften en uittreksels. In het voorgestelde lid 5 van artikel 32 Sv is daaraan toegevoegd dat ook de wijze waarop kennisneming van processtukken plaatsvindt bij AMvB zal worden geregeld.

Tegelijkertijd valt het de Adviescommissie op dat de in het huidige artikel 137 Sv opgenomen bevoegdheid tot het maken van aantekeningen van processtukken waarvan kennis is genomen, ingevolge het wetsontwerp wordt geschrapt. Tenzij inderdaad wordt geregeld dat de verdachte altijd van alles een afschrift krijgt, komt schrapping van deze bevoegdheid *voor verdachten* de Adviescommissie onwenselijk voor, zeker nu de gronden waarop het weigeren van afschrift mogelijk wordt ingevolge het wetsontwerp worden verruimd.

Dit soort belangrijke rechten dient voorts naar mening van de Adviescommissie in het Wetboek van Strafvordering te zijn vastgelegd en niet buiten het zicht van de wetgever in formele zin eventueel bij AMvB te worden geregeld.

De Adviescommissie stelt dan ook voor om aan het voorgestelde artikel 137 Sv, waaruit overigens na het woord "kennisneming" het woord "stukken" is weggefallen, een tweede lid toe te voegen luidende: "Onder de bevoegdheid *van de verdachte* tot kennisneming van de stukken wordt begrepen het maken van aantekeningen daaruit.

Voorts kan dan aan het voorgestelde vijfde lid van artikel 34 worden toegevoegd "waarbij volledige, onmiddellijke en telkenmale herhaalde kennisneming door de verdachte en door hem aan te wijzen deskundigen gewaarborgd dient te zijn". Het is immers van belang dat de verdachte, indien hij geen afschriften kan krijgen van processtukken, bij het voorbereiden van zijn verdediging niet belemmerd wordt. Ook al wil deze tot dertig keer toe de stukken en gegevensdragers die hij niet in afschrift verkrijgt, bestuderen en daaruit aantekeningen maken, dan moet dat mogelijk zijn. Voorts dient dan gewaarborgd te zijn dat niet bekend wordt bij wie dan ook dat de verdachte te dien aanzien een deskundige heeft ingeschakeld. Het mag immers niet zo zijn dat door het simpele feit dat hem geen afschriften worden verstrekt, zonder dat hij daarvoor kiest, bekend wordt hoe hij zijn verdediging voorbereidt en wat hij al dan niet daartoe gebruikt.

9.3. "Ter griffie"

Bij het voorgestelde artikel 32 lid 1 Sv is de tekst overgenomen van het oude artikel 34 lid 2: de verdachte kan van de stukken waarvan hem de kennisneming is toegestaan, "ter griffie" een afschrift krijgen. Het is sinds jaar en dag praktijk dat de verdediging veelal niet van de rechtbank maar van het OM een afschrift van de stukken ontvangt. De Adviescommissie stelt voor om ter gelegenheid van deze wetwijziging meteen duidelijk te maken dat het recht op een afschrift niet is beperkt tot een afschrift van de griffie. Dat kan eenvoudig door het schrappen van de woorden "ter griffie".

10. Artikel 33: kennisneming van alle processtukken

Het voorgestelde artikel 33 Sv regelt wanneer kennisneming van alle processtukken aan de verdachte niet meer mag worden onthouden: op het moment van betekening van de dagvaarding in eerste aanleg, dan wel het moment van uitvaardigen van een strafbeschikking.

10.1. Andere ijkmomenten

Ook het huidige artikel 33 Sv knoopt aan bij de betekening van de dagvaarding (respectievelijk de sluiting of beëindiging van het gerechtelijk vooronderzoek en de kennisgeving van verdere vervolging³), als moment waarop de processtukken (behoudens het bepaalde in artikel 149b Sv) niet meer aan de verdachte kunnen worden onthouden. Maar dat betekent in de opvatting van de Adviescommissie nog niet dat het betekenen van de dagvaarding, resp. het uitvaardigen van de strafbeschikking, het juiste ijkmoment is.

Naar mening van de Adviescommissie dient de wettelijke regeling erin te voorzien dat aan de verdachte kennisneming niet meer wordt onthouden, indien een stadium wordt bereikt waarin beslissingen worden genomen die het verdere verloop van het strafproces wezenlijk kunnen beïnvloeden. Daarbij valt te denken aan beslissingen omtrent de voorlopige hechtenis, maar ook aan tal van andere beslissingen die dit karakter zouden kunnen dragen. Voor de voorlopige hechtenis valt dit af te leiden uit de jurisprudentie van het EHRM.⁴ Het Hof heeft hierin bepaald dat het beginsel equality of arms vereist dat de verdediging kennis kan nemen van die processtukken die essentieel zijn om verweer te voeren tegen een beslissing met betrekking tot de toepassing van voorlopige hechtenis.⁵ Volgens het Hof betekent dit dat de verdachte voldoende gelegenheid moet worden geboden om kennis te nemen van verklaringen en ander bewijsmateriaal die aan de verklaringen ten grondslag liggen zoals resultaten van politieonderzoek en dat de verdachte niet hoeft aan te tonen dat de inzage van de stukken relevant voor zijn verdediging is:

“the accused be given a sufficient opportunity to take cognisance of statements and other pieces of evidence underlying them, such as the results of the police and other investigations, irrespective of whether the accused is able to provide any indication as to the relevance for his defence of the pieces of evidence which he seeks to be given access to. Although the Court acknowledges the need for criminal investigations to be conducted efficiently, which may imply that part of the information collected during them is to be kept secret in order to prevent suspects from tampering with evidence and undermining the course of justice, this legitimate goal cannot be pursued at the expense of substantial restrictions on the rights of the defence. Therefore, information which is essential for the assessment of the lawfulness of a detention should be made available in an appropriate manner to the suspect’s lawyer.”⁶

Het EHRM heeft ook uitgemaakt dat samenvattingen van procesdossiers niet voldoende zijn maar dat ook het onderliggende materiaal dient te worden verstrekt en dat de autoriteiten inzage moeten faciliteren op momenten die essentieel zijn uit verdedigingsoogpunt.⁷

³ De sluiting of beëindiging van het gerechtelijk vooronderzoek en de kennisgeving van verdere vervolging is in het voorstel weggelaten, daar deze momenten ingevolge de Wet versterking positie rechter-commissaris (TK 32177) komen te vervallen.

⁴ EHRM 30 maart 1989, Lamy v. België, A-151.

⁵ EHRM 9 juli 2009, Mooren v. Duitsland, no. 11364/03, § 124-125.

⁶ EHRM, 13 februari 2001, Garcia Alva v. Duitsland, no. 23541/94, § 41-42.

⁷ EHRM, 13 februari 2001, Schöps v. Duitsland, no. 25116/94, § 47-55.

De Adviescommissie is van mening dat die jurisprudentie door te trekken is naar beslissingen als hiervoor bedoeld.

In het voetspoor van de onderzoekers uit het project strafvordering 2001 bepleit de Adviescommissie als ijkmoment voor verstrekking van het procesdossier een moment gelegen voor het eerste verhoor te nemen. Dan kan er ook een zinvolle invulling worden gegeven aan een effectief consultatierecht van een advocaat dat sedert de Salduz-jurisprudentie van het EHRM in Nederland is ingevoerd.

Hetzelfde geldt voor andere cruciale beslissingen die worden genomen en die de verdere loop van het strafproces wezenlijk kunnen beïnvloeden. Op al die plekken dient het Wetboek van Strafvordering naar mening van de Adviescommissie in een recht op kennisneming door de verdachte van de in verband met de te nemen beslissing relevante stukken te worden voorzien. De Adviescommissie bepleit dan ook dat dit geregeld wordt en ook hier is er een samenhang met de komende wetgeving met betrekking tot de bijstand van de verdachte door een advocaat in de verhoorfase.

Vanzelfsprekend dient de verdachte op het moment van betekening van de dagvaarding/ moment van uitvaardigen van de strafbeschikking de beschikking te hebben over alle processtukken. Het ijkmoment voor de verstrekking dient echter naar mening van de Adviescommissie ook hier naar voren te worden verlegd. Tegen de strafbeschikking moet bijvoorbeeld binnen twee weken verzet worden aangetekend. Verstrekking vanaf het moment van uitvaardigen ervan is dan duidelijk te kort dag.

Hetzelfde geldt voor de dagvaarding. Het bezwaarschrift daartegen dient zelfs binnen 8 dagen na de betekening te worden ingediend. Weliswaar kan een dergelijk bezwaarschrift later op onderdelen nader worden aangevuld, maar verstrekking op het moment van dagvaarding is voor het op de juiste wijze kunnen uitoefenen van die bevoegdheid eveneens te laat.

In de visie van de Adviescommissie zou strafvordering dienen te voorzien in een afsluitende regeling waarbij aan de verdachte wordt aangekondigd dat naar mening van de officier van justitie de zaak dusdanig is voorbereid dat deze klaar is voor een dagvaarding, respectievelijk de uitvaardiging van een strafbeschikking en dat om die reden voor de verdachte recht op kennisneming van alle processtukken bestaat, waarbij voorts (teneinde een onderbouwd bezwaarschrift, respectievelijk verzet mogelijk te maken, of het ertoe te leiden dat ontlastend materiaal aan het dossier wordt toegevoegd dat van belang kan zijn voor de door de officier te nemen beslissing ten aanzien van de vervolging), wordt medegedeeld dat niet zal worden gedagvaard, respectievelijk uitgevaardigd voordat na die aankondiging een bepaalde termijn, van bijvoorbeeld 1 maand, verstreken is. Voor dit voorstel put de Adviescommissie ook steun uit de memorie van toelichting, waar op blz. 21 staat vermeld dat zoveel mogelijk moet worden voorkomen dat pas vlak voor de dagvaarding het dossier alle stukken bevat. Behoudens bij de toepassing van snelrecht is voor een dergelijke regeling gelet op het appointeringsbeleid ook praktisch gezien voldoende gelegenheid.

10.3. Geen “nabranders”

De Adviescommissie vindt voorts opvallend de laatste zin van het voorgestelde artikel 33 Sv, inhoudende dat als de officier van justitie daarna (lees na betekening van de dagvaarding/ uitvaardigen van de strafbeschikking) nog stukken bij de processtukken voegt, hij de verdachte daarvan tijdig in kennis dient te stellen. Ten eerste meent de Adviescommissie dat, na de hierboven voorgestelde aankondiging, het in beginsel uitgesloten moet zijn dat het OM nog met allerlei “nabranders” komt. Op een gegeven moment (en het is aan het OM om dat moment te bepalen) moet de verdediging, strikte uitzonderingen daargelaten, weten op welke informatie het OM zich beroept om zich goed te kunnen voorbereiden. In de memorie van toelichting lijkt de positie te worden ingenomen dat dit ook voor verdachten geldt (blz. 15 bovenaan). Zulks ten

onrechte: de verdachte moet zich te allen tijde op ontlastende informatie kunnen beroepen, ook al gebeurt dit op de zitting.

11. Art. 34: voeging op verzoek van de verdachte

Artikel 34 Sv nieuw regelt de mogelijkheid dat de verdachte de officier van justitie kan verzoeken specifiek omschreven stukken die hij relevant acht voor de beoordeling van de zaak bij de processtukken te voegen. Dat verzoek moet schriftelijk worden gedaan en moet met redenen zijn omkleed.

Het spreekt voor zich dat een dergelijk verzoek slechts gemotiveerd kan worden gedaan als de verdachte weet dat een bepaald stuk bestaat. Dit wordt ook in de memorie van toelichting onderkend (blz. 19 eerste alinea) en daarom kan de verdachte ingevolge het voorgestelde tweede lid de officier van justitie verzoeken om kennis te nemen van die stukken.

Die regeling is echter, zo komt het de Adviescommissie voor, onvoldoende. Immers als bij de verdediging niet bekend is welke stukken ontbreken kan daarvan ook geen kennisneming worden verzocht.

Teneinde het recht toevoeging van bepaalde stukken te verzoeken, te waarborgen, is het daarom van belang dat er in iedere strafzaak een verslag wordt bijgehouden van alles wat er aan opsporingshandelingen, respectievelijk in de voorfase daarvan, is verricht en voorts van wat daarbij de bevindingen zijn geweest, zoals hiervoor in paragraaf 4.3 is bepleit. Pas dan kan de verdachte daadwerkelijk verzoeken een "bepaald" stuk te voegen en dit verzoek met redenen omkleden.

Lid 3 van het voorgestelde artikel 34 Sv bevat de mogelijkheid om de rechter-commissaris te verzoeken een termijn te stellen aan de officier van justitie waarbinnen deze op het verzoek om voeging van de hier bedoelde stukken of van de kennisneming ervan, moet hebben beslist. De Adviescommissie juicht dit voorschrift toe, zij het dat de bevoegdheid op een dergelijk verzoek te beslissen naar mening van de Adviescommissie bij de raadkamer thuis hoort.

Ingevolge het derde lid van het nieuw voorgestelde artikel 34 Sv kan de officier van justitie voeging weigeren, indien hij van oordeel is dat de stukken niet als processtukken kunnen worden aangemerkt, dan wel indien hij dit onverenigbaar acht met één van de in artikel 187d eerste lid Sv vermelde belangen.

Als de verdediging om de voeging van bepaalde stukken vraagt, valt niet in te zien dat dit zou kunnen worden geweigerd, uitsluitend omdat de gevraagde stukken niet als processtukken aan te merken zouden zijn. Weigering van voeging van stukken zou alleen toegestaan mogen worden in bepaald omschreven gevallen, waarbij die weigering bovendien strikt noodzakelijk moet zijn (vgl. artikel 187d Sv). In alle andere gevallen dient er naar mening van de Adviescommissie naar aanleiding van een verzoek van de verdediging een stuk gewoon te worden gevoegd. Naar de opvatting van de Adviescommissie zou dit in de wet moeten worden vastgelegd. Dat betekent dat de eerstgenoemde grond tot weigeren (geen processtuk) uit het voorstel zou behoren te worden geschrapt.

In de laatste volzin, inhoudende dat de officier van justitie voor de hier bedoelde weigering bepaalde stukken te voegen de schriftelijke machtiging van de rechter-commissaris behoeft, is weggevallen dat deze de verdachte in de gelegenheid stelt om te worden gehoord (vgl. het voorgestelde artikel 149b lid 1 Sv). Opvallend is voorts dat tegen de weigering geen beroep open staat. In de visie van de Adviescommissie dient daarin alsnog te worden voorzien.

Verder komt de redactie van artikel 34 lid 2 Sv niet tegemoet aan de bestaande praktijk waarbij in grote zaken een zogenoemde dataroom door het OM ter beschikking wordt gesteld ter inzage

van alle stukken die politie en justitie ter beschikking staan. Nu verwijst lid 2 alleen naar de situatie van lid 1, waarbij het gaat om specifiek omschreven stukken. De Adviescommissie stelt voor lid 2 (na de komma) te wijzigen in “die aan politie en justitie ter beschikking staan en nog niet aan het procesdossier zijn toegevoegd.”

12. Artikel 149b Sv: permanente onthouding van stukken

12.1. De voorgestelde regeling

In het wetsontwerp wordt voorgesteld de officier van justitie de mogelijkheid te geven om, na schriftelijke machtiging van de rechter-commissaris, de voeging van bepaalde stukken of gedeelten daarvan aan de processtukken achterwege te laten, indien hij dit met het oog op de in artikel 187d lid 1 Sv vermelde belangen noodzakelijk acht.

Het valt de Adviescommissie op dat voor “noodzakelijk” in deze bepaling het woord “strikt” is weggefallen.

Voorts dient naar inzien van de Adviescommissie na de zin die eindigt met “achterwege te laten” een zinsnede te worden ingevoegd in de trant van: “Indien met het oog daarop gedeeltelijk achterwege laten voldoende is, dan dient daarmee te worden volstaan”.

In de laatste zin van dat artikellid staat voorts vermeld dat de rechter-commissaris de verdachte in de gelegenheid stelt om te worden gehoord. Naar mening van de Adviescommissie dient daar aan voorafgaand nog te worden ingevoegd dat de verdachte wordt geïnformeerd over de aard van het materiaal en de redenen waarom voeging ervan achterwege wordt gelaten. Anders is het hier bedoelde horen immers een wassen neus.

Opvallend is ook hier dat het voorstel niet in de mogelijkheid van beroep tegen de beslissing tot achterwege laten van de voeging voorziet. Naar mening van de Adviescommissie zou daarin alsnog behoren te worden voorzien.

In het tweede lid is bepaald dat de officier van justitie in een proces-verbaal vermeldt dat het eerste lid toepassing heeft gevonden en, voor zover de in artikel 187b, eerste lid, vermelde belangen dat toelaten, de redenen waarom. Ingevolge de memorie van toelichting (blz. 20) maakt hij dit proces-verbaal op nadat de rechter-commissaris een beslissing op de vordering heeft genomen. Dit moment dient in de visie van de Adviescommissie naar voren te worden getrokken, omdat de verdediging voorafgaand aan het horen door de rechter-commissaris dient te weten hoe de officier van justitie zijn beslissing motiveert.

12.2. Doorbreking door de zittingsrechter

Uiteindelijk kan bij de zittingsrechter alsnog om voeging van de betreffende (permanent onthouden) stukken worden verzocht. Dit blijkt duidelijk uit de memorie van toelichting. Verwezen wordt naar de mogelijkheid voor de zittingsrechter om te bevelen dat bepaalde stukken alsnog worden overgelegd (artikel 315 eerste lid Sv; blz. 21 MvT).

Zeer opmerkelijk is de daarop volgende opmerking in de memorie van toelichting dat de officier van justitie vervolgens de voeging alsnog kan onderwerpen aan een toets van de rechter-commissaris. Bij de toepassing van het voorgestelde artikel 149b, eerste lid, Sv, kan dan, volgens de memorie van toelichting mede tegen de achtergrond van de visie van de zittingsrechter, eventueel een nadere onderbouwing worden gegeven omtrent de redenen die aan het (wederom) niet voegen van de informatie ten grondslag liggen.

Als het dossier niet wordt aangevuld met de ontbrekende informatie en daardoor naar het oordeel van de zittingsrechter geen goede beoordeling van de zaak mogelijk is, beslist de zittingsrechter wat daarvan de consequenties zijn, zo vervolgt de memorie van toelichting op blz. 21. Tot de mogelijke beslissingen behoren, afhankelijk van de concrete omstandigheden van het geval, bewijsuitsluiting en niet-ontvankelijkheid van het OM.

Ten aanzien van een mogelijk beroep op de niet-ontvankelijkheid van het OM merkt de Adviescommissie het volgende op. Het betreft hier een situatie waarin stukken worden onthouden op de voet van artikel 149b lid 1 Sv, en waarin het OM, ondanks een rechterlijk bevel daartoe (!), weigert die stukken te verstrekken. Normaal gesproken zal dit doorgaans leiden tot niet-ontvankelijkheid. Door in die fase vervolgens conform de suggestie in de memorie van toelichting alsnog de rechter-commissaris bij het geheel te betrekken, om vervolgens met diens (hernieuwde) machtiging het door de zittingsrechter gegeven bevel niet uit te voeren, zou de rechter later oordelend geneigd kunnen zijn te menen dat desondanks is voldaan aan de waarborgen die nodig zijn om te kunnen spreken van een eerlijk proces (zie hetgeen daarover wordt opgemerkt op blz. 21 MvT).

Of dat oordeel dan juist is valt echter te bezien. Immers waarom zou een rechter-commissaris die eerder al oordeelde dat voeging achterwege kan worden gelaten, nu anders oordelen? Van een onpartijdige rechter is dan geen sprake meer. Het zou overigens ook niet in overeenstemming zijn met het systeem van de wet indien de rechter-commissaris nog een dergelijke bepalende rol toekomt nadat de zaak door de zittingsrechter is overgenomen. Redenen waarom naar mening van de Adviescommissie deze suggestie uit de memorie van toelichting zou behoren worden geschrapt, en sterker nog in de memorie van toelichting van de hand moet worden gewezen. Als de zittingsrechter de overlegging beveelt, dient dat bevel te worden uitgevoerd. Gebeurt dat niet, dan komt naar mening van de Adviescommissie inderdaad de niet-ontvankelijkheid van het OM in beeld.

13. Interne openbaarheid

Conform het wetontwerp kan aan de verdediging op de voet van artikel 149b en artikel 30 Sv kennisneming worden onthouden, terwijl zij wel aan de rechter-commissaris ter beschikking worden gesteld (MvT blz. 21). Deze kan – alvorens hij al dan niet besluit de machtiging tot onthouding te geven – eerst kennisnemen van de betreffende stukken.

De in het wetsontwerp voorgestelde regeling terzake voldoet aldus de memorie van toelichting onder verwijzing naar de zaak Jasper tegen het Verenigd Koninkrijk (16 februari 2000, 27054/95) aan de eisen die art. 6 EVRM stelt. De relevantie van het materiaal alsmede de noodzaak tot de afscherming daarvan wordt immers getoetst door de onafhankelijke rechter, terwijl de verdediging telkens in de gelegenheid is haar zienswijze naar voren te brengen, aldus de memorie van toelichting. Dat dit laatste zonder kennisneming van de betreffende stukken lastig is, is naar mening van de Adviescommissie zonneklaar.

In de memorie van toelichting worden in dit verband enige woorden gewijd aan de mogelijke invoering in dit soort procedures van de zgn. *special counsel* naar Engels voorbeeld. Vervolgens wordt dat idee verworpen door te verwijzen naar het feit dat de geheim te houden informatie niet met de verdediging kan worden gedeeld en het daarom moeilijk blijft om de *special counsel* vooraf en tijdens de procedure duidelijk te maken welke specifieke vraagpunten voor de verdediging van belang zijn. De Adviescommissie is het met die redenering niet eens.

De *special counsel* behartigt uitsluitend de belangen van de verdachte in deze procedures. Het betreft procedures, waarin de verdachte geen kennis mag nemen van desbetreffende stukken. In tegenstelling tot hetgeen daarover in de memorie van toelichting wordt geschreven, kan de *special counsel* voor aanvang van de procedure door de verdachte en zijn raadsman uitgebreid worden voorgelicht. Daardoor zal aan de *special counsel* duidelijk zijn welke specifieke

vraagpunten en dus welk materiaal voor de verdediging van belang zou kunnen zijn. Vervolgens kan hij na kennisneming van het betreffende materiaal en uitsluitend vanuit het belang van de verdachte, controleren of de betreffende onthouding, gelet op de in de wet beschreven belangen wel strikt noodzakelijk is. Met kracht van argumenten kan dan bij de rechter-commissaris het niet verlenen van machtiging ter onthouding van de betreffende stukken, respectievelijk het vernietigen van de beslissing tot onthouding van bepaalde stukken vanwege het onderzoeksbelang, worden bepleit. Wordt besloten dat het materiaal desalniettemin moet worden onthouden, dan spreekt het voor zich dat de *special counsel* te dien aanzien geheimhouding betracht. Problematisch is dat niet, want hij is niet zoals de “eigen” raadsman dat wel is, in dit opzicht één en ondeelbaar met zijn cliënt (zie ook A.A. Franken in Melai, Het Wetboek van Strafvordering, art. 30 e.v. Sv).

De Adviescommissie onderkent daarbij dat de introductie van de *special counsel* een vreemde figuur in ons Nederlandse strafproces is, maar benadrukt de voordelen van deze constructie indien de verdachte geen kennis mag nemen van de betreffende stukken. In die situatie is de figuur van de *special counsel* de enige effectieve vorm van compensatie. De Adviescommissie kan zich overigens ook voorstellen dat de raadkamer kennis neemt van de betreffende stukken. Dat zou dan onder de nadrukkelijke voorwaarde moeten gebeuren dat de rechters van de raadkamer niet tevens als zittingsrechters zullen fungeren.

14. De derde Afdeling: voorstel voor een andere titel

In het wetsontwerp draagt de derde afdeling de titel: “Verslaglegging door opsporingsambtenaren”. De Adviescommissie is van mening dat het beter ware voor deze titel te volstaan met het simpele woord ‘Verslaglegging’.

De Adviescommissie meent namelijk (zoals hierboven al aangeduid) dat de hier bedoelde verplichting tot verslaglegging breed moet worden opgevat en niet alleen geldt voor opsporingsambtenaren, maar voor een ieder die op welke wijze dan ook bij de opsporing of het voortraject daarvan betrokken is en waarvan eventuele al dan niet resultaten relevant kunnen zijn voor het dossier.

15. Artikel 152 Sv: de al dan niet verbaliseringsplicht

Het voorgestelde artikel 152 lid 1 Sv komt redelijk overeen met het huidige artikel 152 lid 1 Sv. Daarin staat dus wederom vermeld dat door de daar bedoelde ambtenaren ten spoedigste proces-verbaal moet worden opgemaakt.

15.1. De noodzaak snelle opmaak af te dwingen

De ervaring leert dat het hier voorgeschreven “ten spoedigste” in de dagelijkse praktijk een zeer rekbaar begrip is. Dat moet veranderen. Kennelijk kunnen opsporingsambtenaren en het OM niet omgaan met een bepaling die in de praktijk nogal rekbaar pleegt te worden uitgelegd. Aan het trage opmaken van processen verbaal moet naar mening van de Adviescommissie paal en perk worden gesteld. Immers, zoals hiervoor al opgemerkt, is het geheugen feilbaar en hoe langer na een bepaalde gebeurtenis daarvan proces-verbaal wordt opgemaakt, hoe onbetrouwbaarder de verslaglegging is. Met andere woorden, vertraging komt het waarheidsgehalte van hetgeen in dat proces-verbaal is vastgelegd en waarvan een enorme bewijskracht uitgaat, niet ten goede.

Kortom, de Adviescommissie bepleit het stellen van een harde termijn. In plaats van “ten spoedigste” zou in artikel 152 Sv bijvoorbeeld kunnen komen te staan: “binnen één week”.

15.2. Het voorgestelde artikel 152 lid 2 Sv moet worden geschrapt

Het nieuwe lid 2 van artikel 152 Sv voorziet in de mogelijkheid dat het opmaken van een proces-verbaal met instemming van de officier van justitie achterwege kan worden gelaten.

Blijkens de memorie van toelichting gaat het daarbij om drie gevallen, die naar mening van de Adviescommissie geen van alle het voorschrift legitimeren.

Ten eerste zou het de zgn. politiesepots betreffen. De Adviescommissie vreest een enorme bureaucratie, als al die politiesepots eerst nog van instemming van de officier van justitie zouden moeten worden voorzien. Nodig is het niet. De huidige praktijk van het politiesepot loopt goed en is overigens door middel van richtlijnen genormeerd.

Ten tweede zou het hierbij volgens de memorie van toelichting gaan om die gevallen waarin opmaken van een proces-verbaal ten aanzien van materiaal dat niet relevant blijkt, niet wenselijk is. De Adviescommissie heeft hierboven al betoogd, dat in haar ogen in die gevallen weliswaar wellicht geen proces-verbaal behoeft te worden opgemaakt, maar dat alsdan een verslag van de betreffende activiteit en hetgeen daarbij is bevonden niet mag ontbreken.

Ten derde wordt in de memorie van toelichting aangegeven dat het daarbij ook kan gaan om gevallen waarin van het opmaken van een proces-verbaal kan worden afgezien als het gaat om materiaal waarvan het wenselijk of noodzakelijk wordt geacht, dat het in het belang van de opsporing of de veiligheid van derden wordt geheimgehouden.

Dat een dergelijk voorstel vanzelfsprekend niet door de beugel kan, is volgens de Adviescommissie zonneklaar. Er zal ook in die gevallen altijd proces-verbaal moeten worden opgemaakt. De artikelen 30 en met name 149b j° 187d Sv regelen wanneer en hoe lang dergelijke stukken vervolgens aan de verdachte kunnen worden onthouden. Simpelweg aan het zicht onttrekken door niet te verbaliseren, is dan geen optie meer.

Voorts dient naar inzien van de Adviescommissie in artikel 152 lid 1 Sv achter het woord “opsporing” en voor “is verricht of bevonden”, nog te worden ingevoegd “of in de fase daaraan voorafgaand ten spoedigste verslag op van hetgeen door hen”.

In plaats van het voorgestelde lid 2 van artikel 152 Sv, dat kan worden geschrapt (zie hierboven), stelt de Adviescommissie een ander lid 2 voor dat dient te luiden als volgt: “Van onderzoek voorafgaand aan de opsporing wordt ten spoedigste verslag opgemaakt van hetgeen is verricht en bevonden. Zodra dit onderzoek leidt tot een opsporingsonderzoek wordt het verslag omgezet in een proces-verbaal.”

Dit is noodzakelijk, omdat anders het gevaar dreigt dat de hele voorfase aan het zicht, althans aan een proces-verbaal, onttrokken wordt.

16. Art. 156 Sv: de gang van opgemaakte processen-verbaal

Ingevolge het voorgestelde artikel 156 Sv zullen opsporingsambtenaren voortaan alle opgemaakte processen-verbaal, aangiften of berichten eerst aan de hulpofficier onder wiens rechtstreeks bevel of toezicht zij staan, toekomen.

De Adviescommissie is van mening dat deze bepaling in ieder geval nog wat wijzigingen behoeft. Ten eerste dient meteen na het eerste woord ‘ambtenaren’ te worden ingevoegd “al dan niet”. Voorts dient achter ‘processen-verbaal’ te worden ingevoegd “verslagen van iedere opsporingshandeling en andere verrichtingen alsmede de eventuele resultaten daarvan, ook als deze niet het daarmee oorspronkelijk beoogde resultaat heeft gehad” (zie bijvoorbeeld de zaak

Edwards: een confrontatie waarbij de verdachte niet is herkend, mag je niet buiten het dossier houden – fotoconfrontatie).

Voorts meent de Adviescommissie dat na het woordje ‘indien’ en vóór ‘een richtlijn’ dient te worden ingevoegd: “bijvoorbeeld”.

Voorts moet in lid 2, na ‘aangiften’, het woordje “en” worden weggestreept en in plaats daarvan een komma worden gezet en dient na ‘de klachten’ te worden ingevoegd “verslagen en berichten”.

Bovendien is in dat artikellid het woord ‘onverwijld’ weggevallen (zie artikel 155 Sv oud). Ook hier meent de Adviescommissie dat het stellen van een korte termijn van bijvoorbeeld drie werkdagen voor deze doorzendplicht in het voorschrift dient te worden opgenomen, met tevens in de wet of de memorie van toelichting de instructie aan de rechter om het niet naleven van dit voorschrift daadwerkelijk van een sanctie, bijvoorbeeld bewijsuitsluiting, te voorzien.

Slechts dan kan worden voorkomen dat de verslaglegging van opsporingsresultaten, van datgene wat verder wordt verricht en is bevonden, niet wordt toegesneden op informatie die men later verkregen heeft. Latere inzending vertroebelt bovendien de opbouw van het dossier.

Toezening met instemming van de officier van justitie achterwege laten is er dan niet meer bij. Met andere woorden, het voorgestelde lid 3 van artikel 156 Sv dient te worden geschrapt.

17. Voorstel voorprocedure

Het geheel overziend is de Adviescommissie bovendien van mening dat een regeling houdende een zgn. voorprocedure over de volledigheid van het dossier in het wetsontwerp niet mag ontbreken (voorgesteld door A.A. Franken, Algemene beschouwingen bij het onderzoek ter terechtzitting: de betekenis van het dossier in het strafproces, in: A.L. Melai / M.S. Groenhuijsen e.a. (red.), Het Wetboek van Strafvordering, suppl. 121).

18. Verwijdering gegevens voor inzage door derden

Ook dient in de wet te worden geregeld dat het dossier niet eerder ter inzage aan derde partijen wordt gegeven, dan nadat stukken waarop het verschoningsrecht van toepassing is, daaruit verwijderd zijn.

Rotterdam, 8 januari 2010

Adviescommissie strafrecht
Prof. mr. T.N.B.M. Spronken, voorzitter
namens deze mr. R. Croes-Hoogendoorn, secretaris